

KÁRPÁTI LAPOK

A Magyarországi Kárpát Egyesület
hivatalos lapja

Internet: <http://www.karpategyesulet.hu>

Elindult a Kárpát-Koszorú Nemzetközi Túramozgalom

Nagy, perces csend, némaság lett, amikor elindult a társaság. Mondtam is, hogy meg vagyok hatva, Ági fényes, fátyolos szemmel csak annyit mondott, hogy csak én vagyok ilyen érzelmes. A többiek meg csak hümmögni tudtak.... (Szabó Zoltán)

Csima Mibály, a gerinc-csapat krónikásának első heti beszámolója a 2. oldalon.

Kísért a múlt

Persze mindenkit a saját lelkiismerete szerint, minket Kárpátosokat leginkább a történelmi örökségünk terhel. A nagy kérdés az, örökébe tudunk-e lépni nagy elődeinknek, vagy hitvány utódként imitáljuk azt a csodálatos eszmeiséget, tenniakarást amivel ők működtették a Magyarországi Kárpát Egyesületet.

Valójában mi is ez az örökség? Ezt kívánjuk bemutatni a múltunkban keresgélő Köves Gyula (KEE) ötlete alapján.

Szégnyekzésre semmi okunk, mert az út- és házépítés szép hagyományát Egyesületünk fölelevenítette.

Várjuk minél több tagtársunk bekapcsolódását a munkatúránkba.

Írásunk a 10. oldalon kezdődik.

A Téry-ház a Magas Tatra legmagasabban fekvő, egész évben nyitvatartó turistaháza egy korabeli képeslapon. Megépítése dr. Téry Ödön és a Magyarországi Kárpát Egyesület Budapesti Osztályának nevéhez fűződik.

Túl az első megpróbáltatáson

Több hónapos kitartó szervezés után végre elérkezett április 29-edike, az indulás napja. Többen kialvatlan szemekkel érkeztek, mert egész éjjel csomagoltak, vagy az elkövetkező majdnem öt hónapos időszakra próbáltak otthon mindent elrendezni.

Vámos László a rendezvénysorozat főszervezője több láda tartós élelmiszerrel és a Tengerszem sportfelszerelések boltja által adományozott készülékekkel, felszereléssel érkezett, hogy biztosítsa a gerinc-csapat ellátását, amit majd a völgy-csapat szállít ki a ta-

lálkozási pontokra. Nagy örömünkre kijött az indulás helyszínére Eröss Zsolt, Nedeczky Júlia, Ács Zoltán, Csollány Katalin, Vörös László „Himalája”-sok, Kollár Lajos, a Grönland Expedíció tagja. Természetesen ott voltak az indulók családtagjai is. A búcsú pillanataiban szem nem maradt szárazon. Nehezen engedte el édesapja nyakát Mályi Marci, érezte a hosszú távollét nehézségeit.

Orsovára történt megérkezésünk után elhelyezkedtünk a Tengerészeti Líceum épületének negyedik emeletén – hogy szokjuk a felfelé kapaszkodást – rövid megbeszélés, majd takarodó.

Másnap rövid kirándulást tettünk a Kazán szoroshoz, ahol a Duna mindössze 170 m széles. Közben megérkezett az ATTA cég két képviselője Bogya Zoltán és Engi Lajos, akik alapvető felszereléseket hoztak a gerinc-csapat részére támogatásként. Délután négy órakor **ünnepélyes megnyitó** a város polgármesteri hivatalának titkára, Eröss Zsolt és az induló csapat im-

már 30 főre duzzadt résztvevőinek és a városi iskola második osztályos kisdíákjainak részvételével. Veres Ágnes Kolozsvárról felolvasta az EKE elnökének levelét, amelynél szebben nem lehet megfogalmazni a Kárpát-Koszorú Nemzetközi túramozgalom lényegét és jelentőségét. Szívhez szóló sorok voltak!

Az ünnepélyes megnyitó után „próba” csomagolás az új hátizsákokba, terheléspróba, szelektálás és új próbálkozás, amíg el nem értük a max. 20 kg-os súlyt.

Másnap reggel – 2004. május 1. immár az Európai Unió tagállamának

állampolgáraiként – nyolc órakor gyülekeztünk a kiindulási pontot jelző oszlopnál. Ismerős arcok: Eröss Zsolt a Mont Everest meghódítója, a városi polgármesteri hivatal titkára és a túratársak.

Az időjárás kegyes volt hozzánk, sütött a nap és szélcsend. A csapat jó kedvvel és nagy lendülettel indult neki a Mehádiai-hegység emelkedőinek, ami hamarosan kissé szétszórta a csapatot. Természetesen a pihenőknél – ami elég gyakori volt – az utolsók is felzárkóztak. Csodálatos volt a panoráma a Cserna patakot övező hegyekre, Orsovára, a Dunára. Herkulesfürdő

felett leereszkedtünk egy barátságos völgybe, ahol bőven volt fotótéma. Nem győztünk betelni a szebbnél-szebb tavaszi virágmezőkkel: szellőrózsa, viola, nefelejcs, a csalánok különböző fajtái.

Herkulesfürdő előtt visszakapaszkodtunk a „fehér kereszt”-hez, ahonnan szemet gyönyörködtető látvány tárult elénk. Az autóbusz a városban várt bennünket, így gyorsan visszatérhettünk szálláshelyünkre. Az egész napos túránk hossza kb. 25 km volt 1000 m szintemelkedéssel.

Vasárnap reggel – immáron a nagy zsákokkal – autóbusszal visszautaztunk Herkulesfürdőre, sőt egy picit tovább és ott végleg elbúcsúzva a szállítóeszköztől, hátunkra vettük a zsákokat és 18-an nekivágtunk a csaknem 165 km-es távnak, megfűszerezve több mint 10 000 m szintkülönbséggel. A piros keresztben indultunk el, ami hamarosan bevezetett bennünket egy vízesésekkel teli patak völgyébe. Mivel hamarosan járhatatlan szakaszhoz értünk, vezetőink merész elhatározásra jutottak: „direkt”-ben neki a hegyoldalnak. Bizony mindenki beleizzadt, de legyőztük az első akadályt. A csapat együtt indult tovább és hamarosan elértünk egy vízesést, ahol fiatalok fürdöztek. Egészségükre!

Tovább kapaszkodtunk fölfelé, amikor utunkat „álta” egy kölyök vipera. Természetesen nem rettentünk vissza – ez legyen a túra során a legnagyobb akadály – némileg eltévesztve az utat, tovább törünk a csúcok felé. Már több órája kapaszkodtunk fölfelé, amikor még mindig csak a kiindulási pont volt alattunk, alig távolodtunk. Ezen persze senki nem kesergett, hiszen a látvány kárpótolt bennünket. Továbbhaladva lassan elértük a gerincet, megtaláltuk a fehér négyyszögre függőlegesen felfestett piros csíkot, amely a fő-gerinc vonalát jelöli. Túránk során ezt a jelet kell követni, s akkor nem tévedünk el. Kitartó baktatásunk eredményeképpen – jelentős magasságot veszítve – egy megfelelő tisztásra értünk, ahol volt forrás is, így gyorsan letáboroztunk. Következett az ilyenkor szokásos napirend: vízvétel, főzés, vacsora, tábortűz, a felszerelések ellenőrzése, rövid megbeszélés a következő napi útvonalról, takarodó, erőgyűjtés a másnapra.

A természet immáron harmadik napja ajándékozott meg bennünket csodálatos idővel. Felhő alig van az égen, kellemes szellő fúj, ideális a túrázásra. Mályi József túravezetőnk kissé aggodalmaskodik, hiszen a légnyomás csökkent, ami nem túl jó előjel. Persze senki nem veszi ezt komolyan, csak a tapasztaltabbak bólogatnak.

Bemelegítésként felkapaszkodtunk egy 1300 m-es csúcsra, ami nem volt veszélyes, csak néhányunknak kissé nehéz. Ezen az emelkedőn „elvérzett” első túratársunk, ő visszafordult. Mi lesz itt még? Ki lesz a következő? – vetődött fel bennem a kérdés. Némi magasságvesztés után egy 1500 m magas csúcs állta utunkat, ami jelentősen nehezebb és veszélyesebb volt, mint az előző. Távolról számomra legyőzhetetlennek tűnt a sziklás emelkedő, de Kovács Ádám túratársam segítségével minden akadályon túljutottam. További utunk során szomorú látvány tárult a szemünk elé. Több helyen felégették a törpeborókást, ahol a csapadékvíz már óriási károkat okozott a felszíni talajréteg eróziójával. A természet persze azért próbálja visszaszerezni azt, ami az övé, újra megkapaszkodik egy-egy virág, vagy kihajt a majdnem elszenesedett ág. Hamarosan megtaláljuk a sátorverésre alkalmas helyet, a Tengerszem sportfelszerelések bolttól kapott víztisztító készülékkel ivóvizet varázsolnak túratársaink.

Május 4-én nehéz napra ébredtünk. Az éjjel rettenetes szél támadt ránk, a sátrak dübörögtek, mindenki álmosan, kissé fáradtan ébredt. Volt, aki a nylon zsákja után futott, volt, aki a sátrával majdnem sárkányrepült. Mint minden nap, a túra ma is úgy kezdődött, hogy előttünk egy tisztességes csúcs magasodott. Kissé szétszóródva, de mindenki felkapaszkodott. A szél tovább erősödött, elérte a 80 – 100 – 120 km/h sebességet, nem beszélve a lökésekről. Többször meg kellett állni, mert mozgás közben felborított volna bennünket.

Elértük a nap legmagasabb csúcsát, az 1928 m magas Dobrii-t. A körülmények nem voltak túl marasztalóak, ezért továbbhaladtunk egy hágóig, ahol vezetőink elmentek szálláshelyet keresni, mi pedig elterültünk a száraz fűvön, hogy minél kisebb felületen érintkezzünk az irtózatosszállal. Olyan döntés született, hogy leereszkedünk a völgybe egy esztenához, ahol víz is van, s talán némi enyhely. Ez kb. 300 m szintvesztést jelentett. A meredek lejtő bizony nem tetszett fáradt lábainknak. A nyolc sátor részére alkalmas egybefüggő területet nem találtunk, így kissé szétszóródtunk. A légnyomás tovább csökkent, a felhők fenyegetően szaporodtak az égen, megfordult a szélirány. Nem túl jó előjelek! Vacsora után az eső rázendített, egész éjjel esett. Reggel a Napot nem lehetett látni, az egész gerinc ködben, az eső tovább szakadt. Vezetőink úgy döntöttek, ilyen időben nem indulunk tovább. A kényeszerpihenőt kihasználva kényelmesen megreggeliztünk, ráadás-ként pihentünk még egy kicsit. Dél körül valamicskét tisztult az idő, többen látogatóba jöttek, beszélgettünk. Straub Gyula túratársunk javaslatára négy órakor táborbontásba kezdtünk, hogy visszakapaszkodjunk a hágóba. Ez nagyon jó ötletnek bizonyult a következő nap eseményeit ismerve. Itt már telefonálni nem tudtunk, a térerő nulla, csak magunkra számíthatunk. Elveszett egy túranap!

Május 6-án csütörtökön rosszkedvű reggelre ébredtünk. A szél ereje alig csökkent, mindenütt köd, a látótávolság 50 – 100 m. A csapat szedelődzködik és útnak indulunk a Godján-hegység gerincének meghódítására. Ahogy emelkedünk fölfelé, a szél egyre erősebb, a köd lassan esőbe váltott, majd jeges eső, havas eső és hó következett. Mire elértük a csúcst (2229 m), rendesen elfáradtunk.

Sajnos a köd miatt szinte semmit nem láttunk, a látótávolság lecsökkent 20 – 50 m-re, a csoport szoros libasorban haladt előre. Étkezésre senki nem gondolt, csupán szőlőcukrot, csokoládét, vagy más energiaforrást vettünk

magunkhoz és mentünk tovább. A tájékozódás rendkívül nehéz volt, GPS (műholdas helyzet-meghatározó) nélkül szinte lehetetlen lett volna. Nagyon so-

kat segített Bölöni Sándor (Csíkszereda) tapasztalata és térképe, de így is tettünk egy nem jelentős kitérőt. A gerincet ezen a részen „köemberek” jelzik, de a vizuális jelzések itt nem segítettek.

A hópelyhek vízszintesen száguldottak, belehasítva arcunkba, beletapadva minden részbe. A csapat nagy többsége türelmesen viselte a megpróbáltatásokat, bár az idegesség jelei már mutatkoztak. A kabátunkra, kesztyűinkre a csapadék ráfagyott, a bakan-

csaink átáztak, minden lépésnél cuppogó hangot adtak. Megállni szinte nem lehetett, mert azonnal át-hűlt rajtunk minden. Már négy óra is elmúlt, amikor Mályi József olyan helyet talált, ahol le tudtunk sátorozni. Kiadta a rövid utasítást: sátorverés, száraz ruha, forró tea, hálószák. Mindenki szó nélkül neki-látott a munkának, igye-keztünk minél gyorsabban

bebújni a sátorba, száraz ruhát felvenni, ami persze elgémberedett ujjakkal nem túl egyszerű. Kicsit fölmelegedtünk a hálószákban, és utána fogtunk hozzá a vacsorakészítés-

hez – forró leves, szalonnasütés, hagymapirítás és erre a zacskós étel, majd tea. Vacsora után gyorsan visszabújtunk a hálószákba és gondolni sem mertünk arra, hogy holnap is így folytatódik.

Pedig folytatódott. Az este kicsavart zoknik természetesen nem száradtak meg, az egész éjjel hulló hó elérte a 10 cm-t, a köd nem oszlott fel, tej-fehér volt minden, gerinc

se közel, se távol. Vámos László szerint ilyen időben nagyon veszélyes elindulni. Az idő azonban szorított, már péntek van és még nagyon messze vagyunk a találkozási ponttól, vasárnap többünknek haza kell utazni.

Nehéz döntés következett: továbbindulunk! Száraz zoknit húzni nincs értelme, hiszen a bakancsok csurom vizesek. Minél gyorsabban össze kell pakolni és elindulni, hogy fölmelegdjünk!

Indulás után a csapat rendkívül fegyelmetten haladt, mindenki érezte a helyzet súlyát. A szél sebessége nem csökkent, a ponchókat majdnem leszaggatta rólunk – egyik túratársunkat fel is borította – a látási viszonyok sem javultak. Több órás gyaloglás után, ami természetesen rendszeren meg volt tűzdelve szinttel, a kőemberek után megtaláltuk a kőre festett, majd később a vasoszlopra erősített jelet. Az oszlopra erősített jelet értelmezése kisebb

vita alapját képezte, de ezúttal is a GPS segített és elindultunk a jó irányba, ahol már folyamatosan megtaláltuk a gerincjelzést.

Már nem is tudom mennyi gyaloglás után, egyszer csak ott volt előttünk egy völgy, ahol nem volt köd, lehetett látni a szemközti hegyet, vizuálisan azonosítható a Padina csúcs, a Retyezát-hegység széle. Megmenekültünk! Vidáman lépkedtünk lefelé a vastag hóban, többen ráültünk és leszánkáztunk.

A szemközti 150 m-es szint megtétele már nem is tűnt nehéznek, vidáman ballagtunk tovább egy kis energia feltöltés után. A csúcsról visszatérve láttuk, hogy közben a Godján-hegység felett is oszlik a köd, időnként kisüt a nap, megmutatva egy-egy pillanatra mindazt a szépet, amit tőlünk elrabolt. A csúcson

áthaladva megjelent a rádiójel, mindenki lázas telefonálásba kezdett, hogy életjelet adjon magáról.

Egy kiálló szikla mögött szélárnyékot találtunk, ahol mindenki vidám beszélgetésbe kezdett. Kicsit pihentünk, majd leereszkedtünk egy forrásig, ahol táborozásra alkalmas területet találtunk. Gyors táborépítés és szabadulás a vizes holmiktól.

Május 8-án reggel a csapatot immár nem zavarta a vizes bakancs, jókedvűen készülődtünk első túraszakaszunk utolsó napi túrájára a Zsil patak völgyében. Jó ütemben haladtunk lefelé. A táborhelynél még csak erecske a több irányból érkező patakoktól duzzadva egyre bővizűbb és szélesebb lett. Utunk jobb oldalán a patak zúgása, a baloldalon a meredeken feltörő sziklafalak visszhangozzák a víz csobogását, körülöttünk óriási fenyőfák, helyenként megjelenik a lombos erdő, – majd teljesen uralkodóvá válik – a madarak vidáman beszélgetnek. Idilli táj a pihenésre. Az út mellett egy szépen kiépített táborhely tűzrakókkal, fából készült asztalok, padok, könnyen üríthető szemégyűjtők. Eldobott szemét sehol! Jó volt látni.

Lassan elértük az első települést, ahol az emberek hétvégi házakat, kőházakat építettek. Itt fogadtunk egy iránybuszt, – tömegközlekedés híján – és rövid utazás után megérkeztünk Petrosénybe, ahol már várt bennünket az ATTA-tól Bogya Zoltán és az otthonról érkezett Pataki János, aki finom falatokat hozott otthonról.

A katolikus lelkész úr biztosított részünkre szállást konyhával, ahol gyorsan elfogyasztottuk az otthonról hozott babgulyást és disznótorost.

Vasárnap reggel a hazatérők búcsút vettek a továbbmenő túratársaiktól, megköszöntük a lelkész úrnak a pihenési lehetőséget és útnak indultunk.

A nyolc nap alatt a csapat kb. 120 km-t és 7500 m szintet teljesített. A Retyezát-hegységbe visszatérünk!

Csima Mihály
krónikás
2004. 05. 11.

U.i: A túra anyagi háttérének biztosítását szolgáló eddigi adományokat a szervezők és a résztvevők nagy tisztelettel megköszönik és kérik e sorok olvasóit, hogy lehetőségeikhez képest további támogatásaikkal segítsék elő a túra sikerét! Nincs még jó minőségű videó kameránk, amellyel a televízióban is bemutatható felvételeket tudnánk készíteni. A teljes távot teljesítő „gerinc-csapat” ellátása kb. kettő hónapra biztosított. Nagy segítség lenne magas energiatartalmú, tartós élelmiszerek biztosítása.

MINDEN SEGÍTSÉGET KÖSZÖNÜNK!

Hideghegyi jelentés

Aki részt vett januári "hófakasztó" túránkon, maga is tapasztalta, hogy **eredményes** volt egyesületünk tavalyi három munkatúrája - mert a pályák jórészt mentesek voltak a korábban annyira kellemetlen kiálló növényektől, kövektől. Jól működött a pálya alján kialakított palánk és a vízvezető csatorna is.

Május 6-7-én néhány tanítványommal meg erősítve az egész déli pályát **megtisztítottuk**

az elburjázott szedertől és cserjéktől, a téli ónos eső következtében leszakadt faágakat pedig az egész síterepről eltávolítottuk. Dolgozom azon, hogy a síút rendbehozatalára tavaly elnyert pályázat felhasználható legyen, leküzdve a Duna-Ipoly Nemzeti Park teljességgel megalapozatlan ellenvetéseit.

Egyesületünk régi hagyományainak szellemében az ősszel folytatjuk a sportolást elősegítő munkát, előreláthatólag október utolsó hétvégéjén. Ahogy közgyűlésün-

kön bejelentettem, a munkatúrákon rendszeresen résztvevő tagjaink - az Egyesült Államokbeli Aspen Ski Club jóvoltából - kitűnő minőségű használt síruhát, illetve anorákot kaphatnak. Amennyiben lesz elegendő jelentkező, úgy Egyesületünk

létrehoz egy **síszakosztályt**, ennek vezetésére Tényi György tagtársunk készen áll. A szakosztály síoktatást, továbbá hazai, valamint külföldi (erdélyi, szlovákiai és ausztriai) sítúrákat szervezne. A szakosztályba jelentkezni Tényi Györgynél, tenyi@level.datanet.hu vagy telefonon az 1/338-4489 számon lehet.

Jeszszky Géza

Leszedni bűn

Tudtam mit keresek, szemmagasságból mégis alig vettem észre e jelentéktelennek tűnő orchideafélét. Nevét a virágjáról kapta: boldogasszony papucs (Cypripedium caceolus).

De rigópohár, sárga pohárvirág, papucskosbor, Mária papucs elnevezése is gyakori. Május közepén virágzik. Szépsége csak akkor látszik igazán, ha közel hajolunk hozzá. E ritka, fokozottan védett növény szimbiózisban él egy gombafajjal, ezért csak a termőhelyén életképes. Ha valaki csokrot szeretne belőle, szálanként 50.000 forint büntetés megfizetésére számíthat.

Kép és szöveg: Nagy Péter

Boldogasszony papucs

Szemelvények az MKE történetéből

A megalakulás

A Tátra nagy iramú feltárása a Kassa-Oderbergi (mai neve Bohumín) vasút 1871-ben történt megnyitása és a Magyarországi Kárpát Egyesület (továbbiakban MKE), mint **első hazai turistaegyesület** Tátra-füreden történt megalakulása (1873. augusztus 10.) után kezdődött.

A vasút megnyitásával az ország távolabbi részén élők számára is elérhető közelségbe került a természet iránti szeretetűkről elhíresült szepesiek által már századokkal azelőtt megismert hegység. Az MKE a Tátra, és általában a Kárpátok feltárására, megismertetésére, az abban az időben fejlődésnek indult idegenforgalom elősegítésére alakult, nem utolsósorban a Szepesség természeti kincseinek kiaknázása céljából. Az Egyesület életét és tevékenységét a székhelyének változása szerint három részre oszthatjuk.

Az útépités időszaka

Az első, **“kémárki”** korszakra (1873-1883) ezek a látványos útépitések, joggal nevezhetjük ezt a korszakot az útépitések időszakának.

Ezek az útépitések az első időkben a már azelőtt is létezett, kezdetleges ösvények, csapások helyreállításából és későbbi karbantartásából álltak, hisz a nagyobb esőzések után, valamint minden tavasszal ezen utakat újra kellett javítani. A későbbiekben kiépítették az első jelzett turistaösvényeket a D-i oldal völgyeibe, így 1875-ben a Tárpataki-völgybe, 1876-ban a Felkai, 1877-ben a Menguszfalvi-, 1878-ban pedig a Zöld-tavi-völgybe. Az első magashegyi út a Felkai-völgyben vezetett egészen a Lengyel-nyeregig,

ezt 1892-ben építette az MKE Sziléziai Osztálya. Ez az osztály működése teréről a Felkai-völgyet választotta, ahol is nagy érdemeket szerzett a völgy túravidékének megismertetésében, feltárásában.

Jelzett utakat építettek a hegymászat tudást nem igénylő csúcsokra (pl. Tengerszem-csúcs, Nagyszalóki-csúcs), valamint a Bélai-Tátra egyes részeibe, a nehezen megközelíthető csúcsok megmászásának elősegítésére pedig vasláncokat alkalmaztak, többek között a Lomnici-, a Tengerszem-, a Tatra- és a Gerlachfalvi-csúcsra vezető hegymászóösvény egyes helyein.

Az utak kiépítésével egyidejűleg a legforgalmasabb helyeken **menedékházak is épültek**, ebben a tíz évben nyolc menedékházat épített föl az Egyesület. Ezek némelyike csak kezdetleges kunyhónak nevezhető, s inkább csak menedékként, mintsem szállásként szolgáltak az arra járó turistáknak, de mindenképpen a turistaság fejlődését jelképezik, és a későbbi, a kor igényeit kielégítő menedékházak építésének alapjait hozdozták magukban. A menedékházak felépítése előtti időkben a turisták a hosszabb túrákat csak úgy tudták teljesíteni, hogy az éjszakát a völgyekben a szabad ég alatt,

A Zöld-tóhoz vezető út egy korabeli képeslapon

A Zöld-tó, a Karbunkulus-torony és a Frigyesmenház korabeli képeslapon

vagy kedvezőtlen időjárás esetén a természet nyújtotta bújóhelyeken töltötték. Ezek általában a hegymászó- és turistautak mentén található hatalmas áthajló sziklatömbök voltak, amelyek alá bebújva a turisták legalább fedelet éreztek a fejük felett. Előfordult, hogy kőből épített kis falakkal vették körül a sziklatömb nyújtotta menedéket, ezzel zártabbá és biztonságosabbá téve azt. Az ilyen nagy köveket hívták Tüzelőkőnek, s ilyenekkel majd minden tátrai völgyben találkozni lehetett, s több még ma is áll. 1875-ben felépült a Rózsa menedékház a Tarpataki-völgyben és a József menház a Csorbai-tónál, 1876-ban az Egyed menház a Weidau réten, 1878-ban a Hunfalvy menház a Felkai-tónál, majd 1879-ben a Majláth menház a Poprádi-tónál. A Szalóki-tavak mellett az MKE 1878-ban a csúcstot megmászók kényelmére egy kicsiny kőkunyhót építtetett, amely nem sokáig bírta ellenállni az időjárás viharainak, s 4 év múlva, 1882-ben elsodorta a lava.

Több **védőkunyhó**, eső ellen védelmet nyújtó fakunyhó is állt a tátrai völgyekben, amelyeket a századfordulón kiadott turistakalauzok is megemlítenek.

Csak az érdekesség kedvéért említenék itt néhányat: ilyen volt a Zöld-tó völgyében, a Zásza-forrás közelében, 1213 m magasságban álló faházikó, vagy a Késmárki kosár nevű fakunyhó a Zöld-tavi-patak mellett. Ez a kunyhó a többi “kosárhoz” hasonlóan nem más, mint egy hegyi pásztorszállás, amelyet a pásztorok építettek nyájuk védelmére. “Drechsler kunyhó” volt a neve a Barlangliget közelében,

a Fekete-víz-völgyében állt kis faházikónak, míg a Nefcer-völgy elején az út bal oldalán, valamint a Hlinszka-völgybe vezető út jobb oldalán, a Szmrécsini-patak mellett is állt egy-egy vadászházikó.

Szintén erre az időszakra tehető a hegység derekán az addigi egyetlen település, Tátrafüred mellé a többi nyaralótelep megalapítása (pl. Csorbai-tó, Új-Tátrafüred, Alsó-Tátrafüred, Matlárháza, Barlangliget stb.). Mind a menedékházak, mind a települések alapításának, fejlődésének történetét megtalálja a T. olvasó a turista-központok részletes leírásánál.

Képzett túravezetők

Az MKE (csakúgy, mint az É-i oldalon a PTTK) megalakulása után több más teendője mellett a **vezetők nyilvántartását és képzését** is főbb feladatai közé sorolta. 1874-ben számba vették a D-i oldal addig önállóan működő vezetőit, akik elsősorban Alsó- és Felsőerdőfalváról, valamint Stóláról kerültek ki. Egységes díjszabást, vezetői könyveket vezettek be számukra, **kidolgozták a vezetés** hatóságilag jóváhagyott **szabályzatát**, majd 1882-től tanfolyami keretek között készítették fel őket.

A századfordulón megjelent majd minden turistakalauzban megtaláljuk a **vezetők díjszabását**, amelynek mértéke az elérendő cél nehézségi fokán kívül az útvonal hosszától is függött. A fennmaradt leírások szerint már az akkori vezetők is kötelet használtak a veszélyesebb szakaszokon, emellett még mászóvasakat, valamint egy kb. 2 m hosszúságú botot is magukkal vittek. Ennek egyik vége ásóformára kiképezve a növények gyűjtését segítette, másik, kampós vége pedig a sziklafalakon való kapaszkodásra szolgált. Az MKE szervezett keretek közé helyezte a vezetők képzését, és képességükhöz mérten három osztályba sorolta őket. Számukra a jelesebb hegemászok téli és nyári gyakorló-kirándulásokat tartottak. Kioktatták őket az alapvető elsősegélynyújtási ismeretekre is, később a síelés meghonosodásával sítanfolyamokat szerveztek számukra.

Tudományos munka

A Tátra tudományos feltárása során az MKE megbízásából 1875-ben kezdte el Dezső Dénes professzor a Tátrai tavak mélységének hivatalos felmérését.

Elsőként a Csorbai-, a Poprádi- és a Felkai-tó mélységét állapította meg, mely mérések tapasztalatai az Egyesület 1876. évi évkönyvében kerültek publikálásra.

A Téry turistaház, korabeli képeslap

Ugyancsak a tudományos munka keretében kezdte meg a tátrai barlangok kutatását dr. Roth Sámuel (1851-1889), a késmárki gimnázium professzora, az MKE egyik legtevékenyebb tagja, 1884-től haláláig ügyvivő alelnöke, aki az Egyesület 1882. évi évkönyvében megjelent írásában a Bélai-Tátra és a Jávörvölgy barlangjait mutatta be.

A Tátra-körút

Az Egyesület életének második, „lőcsei” korszakában (1884-1891) az MKE egyik legjelentősebb vállalkozásaként 1885 és 1889 között kocsit formájában kiépült a fürdőtelepeket összekötő **Tátra körút**, valamint erre a korszakra esett az MKE másik nagy alkotásának, a **poprádi Kárpát Múzeumnak** a megnyitása is.

A Tátra körút megépítése már 1877-től napirenden volt, de megvalósítására csak egy évtized múltán kerülhetett sor. A század nyolcvanas éveiben, az első fürdőtelepek fokozatos létrejöttével párhuzamosan az akkor még egymással összeköttetésben nem lévő települések (Csorbai-tó - Tátrafüred - Barlangliget) között, az áthatolhatatlannak tűnő fenyves erdőkön keresztül vezető út építését határozta el az Egyesület. Vezetői felismerték, hogy a turistaforgalom fejlődésének elősegítéséhez e településeket összekötő, jól karbantartott út megépítése nélkülözhetetlen. A tátrai erdők derekán vezető Tátra körút megépítése nyomán jöttek létre a már akkor is létező fürdőtelepek mellé Matlárháza, Széplak, Felsőhági és Tátralomnic nyaralótelepek, és ezzel az idegenforgalmat a Tátra aljáról, Poprádról és Késmárkról a hegység felsőbb régióiba, a tátrai völgyek közvetlen közelébe hozták fel.

Korábban mindössze egy elhagyatott, régi ösvény húzódott végig a hegyek alján,

KNy irányban, Zdiartól Barlangligeten, Matlárházán és Felsőhágin át a Csorbai fennsíkra, Vychodna faluig. Ezt az ösvényt, amelynek első írásos nyomai 1590-ből maradtak fenn, Tolvaj-ösvénynek (Diebsteig) nevezték a helybeliek.

A Tátra körút első része, a Tolvaj-ösvény egyes szakaszainak felhasználásával 2 méter széles lovaglóútként 1885-ben készült el, s Barlangligettől Tátrafüredig vezetett. Még ugyanabban az évben elkészült a Tátrafüredet Tátraszéplakkal összekötő, szintén 2 m szélességű lovaglóút, majd ennek folytatásaként 1888-ban a Csorbai-tóig vezető, 4 m szélességű kocsit kiépítéssel átadták a forgalomnak a Tátrafüred – Csorbai-tó közötti 19 km-es útszakaszt, amelyet Klotild főhercegnőről Klotild-útnak neveztek el. Érdekességként említhető, hogy a Tátrafüred-Tátraszéplak közötti rész használatáért, az út kiszélesítésének költségeire, vámot szedtek. 1891-ben Szepes vármegye törvényhatósága vette át az út továbbfejlesztésének terheit, és 1893-ban elkészült a Barlangligetről Tátrafüreden át a Csorbai-tóig vezető, kényelmes kocsit. Az útnak Tátrafüred és Barlangliget közötti szakaszát Mária Terézia főhercegnő és férje, Károly Lajos főherceg 1889 nyarán a Magas-Tátrában tett kirándulása emlékére Mária Terézia útnak nevezték el.

A körút Ny-i folytatásaként az MKE Lip-tói Osztálya 1884-ben készítette el a Podbanszkoig vezető ösvényt, amelyet 1894-ben, az alsóbb régiókban vezető, 13,5 km hosszú lovaglóút megépítésével váltottak ki. Több mint két évtizeddel később, 1915-ben készült el a Klotild-út folytatásaként a Csorbai-tó - Podbanszko közötti kocsit, könnyebben megközelíthetővé téve a Magas-Tátra Ny-i völgyeit.

A körút K-i folytatásaként 1906-ban készült el a Barlangligetről Zdiaron és Javorinán át Lysá Polanáig vezető szakasz,

majd a Bialkán 1908-ban átadott híd forgalomba helyezésével létrejött a kapcsolat a D-i oldal fürdői és az É-i oldal központja között. Az É-i részen már 1892-1897 között elkészült a Zakopanéból a határig vezető, 17 km hosszú út, így a híd átadása után kényelmesen el lehetett jutni a Csorbai-tótól egészen Zakopanéig.

Már a múlt század végén tervbe vették a körút bezárását, amely kezdetben a Lip-tói-Tátrát is körülölelő út megépítésével vált volna teljessé. Mivel azonban a lip-tói térség hatóságai ezen út megépítésére nem tanúsítottak hajlandóságot, a századfordulón a kör bezárását a Csorbai-tó - Podbanszko - Csendes-völgy - Tomanowahágó közötti kocsit megépítésével képzelték el, és ezzel a Koscieliska Dolinán keresztül Zakopanéba vezető úthoz csatlakoztak volna. Egy másik, kissé merész terv szerint kocsit szándékoztak kiépíteni végig a Koprova-völgyön, egészen a Gladki-hágóig, ahol aztán a hegy alatt fűrt alagút vezetett volna át a Lengyel-Öt-tó-völgyébe és a Halas-tóhoz. Bár az előbbi út részletes tervei 1908-ban elkészültek, előbb anyagiak hiányában, később az egyre tudatosabban dolgozó természetvédők tiltakozása miatt ezek csak tervek maradtak, megfosztva ezzel az utókort egy, a Magas-Tátra gyomrában vezető alagútban való közlekedés élményétől.

Kicsit előreszaladva az időben, azt hiszem, leginkább a fenti részekhez kapcsolható a körút további fejlődésének leírása. 1913-1915-ben végezték el a magyar oldalon a teljes útszakasz 8 m-re történő szélesítését, és ettől az időponttól kezdve autóval is lehetett rajta közlekedni. 1919-ben kapta a "Tátra körút" elnevezést, amelyet 1937-ben, a szlovákosítási folyamat részeként Szabadság-útra változtattak. 1926 és 1936 között a veszélyes kanyarok átvágásával,

A Lomnici csúcs, korabeli képeslap

helyenként az út új nyomvonalon történő átépítésével a teljes útszakaszt a kor igényeinek megfelelő aszfaltburkolatú úttá alakították át. 1966-ban adták át a forgalomnak a Csorbai-tótól Podbanszón keresztül Liptóújvárig vezető autótutat, amely a hegység Ny-i oldalról való megközelítését jelentősen megkönnyítette. Az 1970-es sí-világbajnokság előtt ismét egy nagyobb felújítást hajtottak végre a körúton, s többekévéssé ekkor alakult ki mai formája.

A kulturális tevékenység

A Budapesti Osztály kiválásával, majd önálló egyesületté alakulásával, illetve dr. Roth Sámuel korai halálával vette kezdetét az Egyesület harmadik, “**iglói**” korszaka (1891-1920).

Ebben az időszakban alapították Tátralomnicot, ezekben az években a már meglévő üdülőhelyek fokozatos fejlődésének lehetünk tanúi. A hegymászás rohamos terjedése magával hozta a magasabb régiókban építendő menedékházak igényét is. Ezen igényeket is szem előtt tartva építette fel az Egyesület Sziléziai Osztálya 1895-ben a Sziléziai-házat a Felkai-tó partján, valamint az MTE 1899-ben a Téry menedékházat az

Öt-tó mellett, amely az akkori Magyarország legmagasabb lakott helye volt.

Az MKE tevékenysége során lehetősége szerint támogatta a **kulturális** munkát is. Az egyesület támogatásával adták ki pl. Kolbenheyer Károlynak a Magas-Tátráról írt kalauzát, valamint az MKE kiadásában jelent meg 1887-ben a Magas-Tátra első turistatérképe.

1874 és 1917 között magyarul és németül is megjelentek az Egyesület évkönyvei. Az Egyesület vezetése a századforduló után úgy határozott, hogy a régi Tátra-kutatók emlékére a hegység látogatottabb pontjain emléktáblákat állítanak fel. E döntés eredményeképpen 1902-ben fekete márványból készült (sajnos ma már nem látható) **emléktáblák** lettek felállítva az alábbi helyekre:

- Id. Buchholtz György és két fia emléktáblája a Tarpatok Szálló mellett,
- Genersich Keresztély és Mauksch Tamás emléktáblája Barlangligeten,
- Fuchs Frigyes emléktáblája Ó-Tátrafüreden,
- Frölich Dávid emléktáblája a Zöldtó melletti Frigyes menházban,
- Dr. Carl Albert Schrener emléktáblája a Sziléziai-házban,
- *Göran Wahlenberg emléktáblája a Téry menedékházban.*

‘Külön említést érdemel az MKE osztályai közül az 1887-ben alakult Sziléziai Osztály, hisz a Breslauban (magyarul Boroszló, ma Wrocław) székelő osztály tagjai jórészt külföldiek, porosz-sziléziai németek voltak.

Ezeknek a természetszerető embereknek a Magas-Tátra volt a legközelebbi magashegység, és mind építő (Sziléziai-ház, a Felkai-völgy és környékének útjai), mind hegymászó, mind pedig irodalmi munkáikkal fontos szerepet játszottak a Magas-Tátra népszerűsítésében. A támogatásukkal kiadott kalauzok közül Carl Albert Scherner Tatra-Führer c., 1875-1876-ban Breslauban megjelent művét, valamint August Otto 1891 és 1925 között 10 kiadást megért Die Hohe Tatra c. kalauzát emelném ki.

A Felkai-völgyben, a Hosszú-tó mellett, a Lengyel-nyeregbe vezető turistaút jobb oldalán, egy sziklára felerősítve a mai napig egy nagy méretű emléktábla őrzi a Magas-Tátra első igazi magashegyi turistaútját megépítők emlékét, az alábbi felirattal:

SCHLESIER WEG.
ERBÄUT VON DER
SEKTION SCHLESIEN
U. K. V.
IM JAHRE 1893

A Felvidék elcsatolása

A kronológia sorsfordító részéhez érkeztünk, amikor a magyar nemzet egyik leggyászosabb eseményének, az 1920. június 4-én aláírt trianoni békeszerződésnek a Tátrát érintő történéseit kell leírni. Ez a szerződés az ország területe 2/3 részének, a lakosság több mint a felének (köztük a magyarság mintegy 40 %-a) elvesztését jelentette. A szerződés értelmében Erdéllyel, a Délvidékkel, Horvátországgal és Nyugat-Magyarországgal együtt elcsatolták Magyarországtól a Felvidéket is.

Miután 1918. október 28-án kikiáltották a Csehszlovák Köztársaságot, majd a magyar hadügyminiszter december 6-án elrendelte a Felvidék kiürítését, 1918 decemberében fokozatosan a csehszlovák

reguláris alakulatok ellenőrzése alá került a Szepesség, valamint a Kassa-Oderbergi vasútvonal fontosabb állomásai. Ennek a folyamatnak mintegy betetőzése volt a Vix jegyzék átadása, amelyben a szövetségesek elrendelték a nagyrészt szlovákok lakta É-i területek kiürítését. Ezeken a területeken, így a Magas-Tátrában is megkezdődött az **eszte-len rombolások** sorozata. Gyors ütemben eltávolították a magyar közigazgatás vezetőit és hivatalnokait, a magyar intézmények működését betiltották. Az MKE által a hegységben alkalmazott útjelzéseket, tájékoztató táblákat egytől-egyig tönkretették, felirataikat eltüntették. Az intézmények és egyesületek ingó és ingatlan vagyonát eltulajdonították, minden magyar nyelvű emléket megsemmisítettek (még az anyakönyveket és a levéltárak századokra visszamenő iratait is!). Erre a szomorú sorsra jutott a poprádi Kárpát Múzeum is, melynek felbecsülhetetlen értékű gyűjteményének nagy részét egyszerűen elégették. A legjelentősebb Tátra-kutatók és gyűjtők állandó zaklatásnak voltak kitéve, anyagaikat megsemmisítés céljából elkobozták. E neves férfiakra (pl. Grósz Alfréd) sokszor a börtön vagy az újonnan alakult Csehszlovák államból, és ezzel együtt szeretett Tátrájukból való kiutasítás várt, nemzeti hovatartozásuk miatt. A rombolás nem kímélte az ingatlanokat sem, példa erre a menedékházak kifosztása, bútorkatuk elégetése és összezúzása.

Köves Gyula

Forrásmunka: Nagy Árpád, A Tátra története

Meghívó

A Földtani Örökségünk Természetvédelmi Egyesület, **Földünk az optikán keresztül** címmel, negyedik alkalommal hirdetett **országos fotópályázatot**. A pályázat célja az volt, hogy a fotós szemével mutassa be Földünk élettelen természeti értékeit és azok törékenységét.

A szakértő zsűrinek nem volt könnyű dolga, hiszen több mint ötszáznyolcvan beküldött pályamunkából kellett kiválasztani a legjobb, bemutatásra alkalmas képeket. Minket, a MKE természetjáróit talán jobban érdekelheti a képanyag, mert **Nagy Péter (KEE)** tagtársunk három alkotása is bemutatásra került a tárlaton, a Magyar Állami Földtani Intézet (1143 Budapest, Stefánia út 13.) dísztermében. Az érdeklődők az intézmény nyitvatartási ideje alatt, 2004. július 2-ig délelőtt kilenctől délután négy óráig csodálhatják meg a szebbnél-szebb fénylenyomatokat.

Jégképződmények (Bükk, Pes-kői-barlang), fotó: Nagy Péter

Impresszum:

Magyarországi Kárpát Egyesület, <http://www.karpategyesulet.hu>

Szerkesztette: Nagy Péter, E-mail: peter.nagi@axelero.hu